

APPELL

Andrea Lange

Kunstneraksjonen 2008, Billedhoggerhuset i Oslo, 29.08.08

Som billedkunstner er jeg visstnok fanget i en fattigdomsfelle, dette er ikke fordi jeg har et yrke der det er vanlig å ikke få betalt for arbeidet man utfører. Nei, fattigdomsfellen jeg er fanget i heter Garantert minsteinntekt. I et helt år har jeg vært så uheldig at jeg har kunnet betale husleien og strømreregninger med penger som kommer månedlig inn til kontoen min. At Løken-utvalget nå anbefaler å nedlegge Garantiinntekt-ordningen er vanvittig, og utvalget uttaler seg helt uten representasjon fra de kunstnergruppene som er de største brukerne av ordningen og som den fungerer utmerket for. Dette er et inkompetent forslag og kulturministeren bør legge det akkurat der det hører hjemme, nemlig i søppelkassen.

Det derimot departementet snartest bør gjøre er å heve selve GI beløpet og å øke fribeløpet for egeninntekt fra én til to eller tre G, da vil mottakeren kunne nå en anstendig årslønn. Dette kunne like gjerne Løken utvalget ha foreslått. Og når de ikke kommer til denne konklusjonen, kan man lure på hva som ligger bak. For det foreslås heller å gi arbeidsstipender. En vesentlig forskjell på arbeidsstipend og GI, er at ved arbeidsstipend blir de kunstneriske planer evaluert før arbeidet kan startes, med GI derimot kan kunstneren arbeide, for så å vise resultatet i etterhånd. Arbeidsstipender gir altså en generell tilgang til kontroll og styring av kunstproduksjonen som ikke på samme måte er mulig med GI ordningen.

GI gir sikkerhet mot plutselige og populistiske svingninger i kulturpolitikken, samtidig som den sikrer kontinuitet i kunstnerens arbeid. Det må bli slutt på at GI og arbeidsstipender settes opp mot hverandre. Vi trenger begge deler.

Det er sagt før og bør sies igjen: Kunsten er et særskilt område, av så stor verdi for samfunnet at den bør vernes fra kommersiell markedsstyring, på lik linje med prinsippet om fri forskning. Det er fantastisk at vi er i en posisjon hvor vi har mulighet og overskudd til å stille oss vesentlige, kritiske og utfordrende spørsmål. Dette overskuddet, som vi rett nok bør kalle et historisk privilegium, gjelder både for

publikum og kunstner. Men hvem vil vi at skal fortelle historiene om oss selv og verden – og hvordan skal kunsten reflektere sin samtid? Har vi for eksempel mulighet til å se verden gjennom kunsten til en som har sin bakgrunn i et land langt unna, og som nå lever i Norge? Og kan vi høre verden gjennom kunsten til en kvinne som nettopp har født et barn? Kan vi lese verden gjennom kunsten til en som har vært syk i store deler av sitt liv? Eller er det slik at vi i hovedsak kan høre verden gjennom stemmen til en hvit man, – *white european male*? For sannheten er dessverre at de beste oddsene for å klare seg i kunstneryrket, selv i et rikt land som Norge, har en ung hvit barnløs mann, med penger på banken. Det er kort sagt noe kynisk og primitivt over dette, og vi blir alle frarøvet verdifulle bidrag og viktige fortellinger.

Det sies mye positivt om kulturelt mangfold i år, og alt for mange munnar blir fulle av tomme ord. For nettopp innenfor kunstneryrket finnes det nesten ingen kulturell integrering. Levekårsundersøkelsen viser at kun 1% av kunstnere i Norge har foreldre fra et ikke-vestlig land. Kun 1 %. Dette sier sitt om den økonomiske risikoen som ligger i dette yrket, og hvilke forutsetninger som må til for at man skal ha en sjangs.

Andelen kvinnelige kunstnere som får barn, er også betydelig lavere enn blant kvinner ellers i befolkningen i samme aldersgruppe, fra 25 til 35 år. Av kunstnerne i undersøkelsen som svarte at de fikk barn i 2006, var 2/3 menn. For en ung kvinnelig kunstner spiller det svært liten rolle om dekningsgraden hos NAV for selvstendig næringsdrivende er på 65 eller 100 % ved fødselspermisjon, hvis utgangspunktet hennes er et underskudd i næring. Det er vanlig å ha underskudd i næring, og spesielt i etableringsfasen de første årene etter utdanning. Er det ikke da de fleste kvinner får barn? Skal ikke kvinnelige kunstnere ha barn?

I kunstneryrket finner man de verste skjevhetene i samfunnet: kvinner har lavere inntekter enn menn, det er så godt som ingen kulturell integrering, alminnelige velferdsordninger som sykepenger, fødselspenger, ledighetstrygd og pensjon gjelder ikke eller disse baserer seg på inntekt som er for lav til å gi uttelling. Så først arbeider kunstneren fletta av seg uten lønn, og betalingen for det, kan man si, er at man ikke har krav på de samme velferdsordninger som andre. At samfunnet innrømmer kunstnere den samme tryggheten som andre yrkesgrupper har, er et overmodent politisk krav i 2008. Dette er kamper som er historisk tilbakeliggende for majoriteten i

samfunnet. Kunstneres krav må her sees ut fra et generelt prinsipp om at det skal være plass til alle landets borgere innenfor velferdssystemet i Norge.

- **Kunstnere må sikres offentlige velferdsordninger. Hvis faktisk inntekt er for lav til å danne grunnlag for sykepenger, fødselspenger og arbeidsledighetstrygd, bør i stedet en fast minimumssats benyttes som beregningsmodell. Yrkesaktivitet som kunstner må gi rett til pensjonspoeng og tilleggspensjon, i størrelsesorden lik andre yrker med samme utdannelsesnivå (høyskole).**
- **Det er behov for en umiddelbar øking av antall arbeidsstipender og garantiinntekter. Størrelsen på disse må oppjusteres til dagens utgiftsnivå.**
- **Det opprinnelige kravet om at GI skal gjelde alle yrkesaktive kunstnere må revitaliseres. Det må slås hardt tilbake på alle forsøk på nedlegging av GI ordningen.**